

Hemşirelik Öğrencilerinin Erken Evlilik ve Çocuk Gelinler Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi

Assessment of the Opinions of Prospective Nurses on Early Marriage and Child Brides

Diler Aydın¹, Berna Akay²

¹Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye

²Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi, İç Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye

Öz

Amaç: Bu çalışma, bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören öğrencilerin erken evlilik ve çocuk gelinler hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla planlandı.

Yöntemler: Tanımlayıcı ve kesitsel olarak planlanan araştırmanın örneklemini Mart - Nisan 2016 tarihleri arasında Bandırma'da bir üniversitenin hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve çalışmaya katılmaya istekli 308 öğrenci oluşturdu. Araştırma verileri araştırmacılar tarafından geliştirilen anket formu ile yüz yüze görüşme yöntemi ile toplandı.

Bulgular: Araştırmaya dahil edilen öğrencilerin yaş ortalamaları 20,68±2,12 olup, %58,1'inin kız öğrenci olduğu belirlendi. Öğrencilerin %25,6'sının birinci ve ikinci derece yakınlarında 18 yaş altında evlendirilen kız çocuğu olduğu belirlendi. Araştırmaya katılan öğrencilerin %92,2'si erken yaşta evlendirilmenin toplumsal bir sorun olduğunu ve %89,3'ü ise bir istismar davranışı olduğunu belirtti. Çocuk gelinler sorununun çözümü için öğrencilerin %67,5'i kanunlar hükmünde yasal yaptırımlar uygulanması, %65,6'sı kız çocuklarının okutulması ve %63'ü ise toplumda yaygın eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiğini belirtti.

Sonuç: Sonuç olarak küçük yaşta yapılan evlilikler ve bu durumun getireceği risklerin çözümleri kapsamında sağlık profesyonellerine önemli görevler düşmektedir. Sağlık profesyonellerinin çağdaş rolleri kapsamında erken yaş evliliklerinin nedenlerini ve sonuçlarını analiz ederek bakım ve sosyal destek hizmetlerini düzenlemeleri önem taşımaktadır.

Anahtar kelimeler: Erken evlilik, çocuk gelin, hemşirelik öğrencileri

Abstract

Objective: The present study aimed to assess the opinions of nursing students at a university on early marriage and child brides.

Methods: As the study was descriptive and cross-sectional in nature, its sampling group consisted of 308 volunteer students of the nursing department of a university in Bandırma between March and April, 2016. Study data were collected by means of a survey form developed by researchers through face-to-face interview.

Results: The mean age of the students included in the study was 20.68 ± 2.12 years, and 58.1% of them were females. Furthermore, 25.6% of the students were determined to have an underage bride among their first- and second-degree relatives. In terms of the opinions of the respondents, 92.2% stated that early marriage was a social problem, whereas 89.3% stated that it was a type of an abuse. In terms of the resolution of this problem, 67.5% of the respondents suggested that law enforcement was necessary, whereas 65.6% stated that underage females were required to attend schools, and 63% stated that common public education was needed to overcome this issue.

Conclusion: As a result health professionals should undertake significant responsibility to overcome the problem of early marriage and the relevant risks associated with it. It is also important for health service providers to analyze the cause-result of early marriage to reorganize their care and social support services within the scope of their conventional and modern roles.

Keywords: Early marriage, child bride, nursing students

GİRİŞ

1989 yılında uluslararası işbirliği ile hazırlanan ve 1990 yılından itibaren Türkiye'nin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 1. maddesinde belirtildiği üzere, "Çocuklara uygulanan kanunlar çerçevesinde daha erken yaşta reşit olma durumu hariç; 18 yaşın altındaki herkes çocuk sayılır (0-18 yaş)" ve tüm çocukların haklarının korunması gerekmektedir (1). Çocukların büyüme gelişme döneminde ergenliğin özel ve önemli bir yeri bulunmaktadır. Ergenlik dönemi ilk olarak fiziksel gelişme dönemini takiben psikolojik ve toplumsal olgunlaşmanın olduğu bir dönemdir. 18 yaş altında, çocuğun fiziksel, fizyolojik ve psikolojik açıdan evlilik ve çocuk sahibi olmak gibi sorumlulukları taşımaya hazır olmadan yapılan evliliğe "erken/çocuk evliliği" ve evlenen kıza "çocuk gelin" denilmektedir (2-6).

Her devlet, kendi toplumunun şartlarına ve yasalarına göre ergenlik yaşını belirlemektedir. Günümüzde yasal olarak birçok ülkede Çocuk Hakları Sözleşmesi ve kanunlar çerçevesinde 18 yaş altı evliliklere ya da erken ve zorla evliliklere izin verilmemektedir. Ülkemizde ise hukuk sisteminde erken/çocuk yaşta evlilik kavramı kanunlara göre değişikliğe uğramaktadır. Türk Medeni Kanunu'na göre 17 yaşını doldur-

Bu çalışma 60. Türkiye Milli Pediatri Kongresi ve 15. Milli Çocuk Hemşireliği Kongresi'nde poster bildiri olarak sunulmuştur, 09-13 Kasım 2016, Antalya, Türkiye.

This study was presented as a poster presentation at the 60th Turkish National Pediatric Congress and 15th National Child Nursing Congress, 09-13 November 2016, Antalya, Turkey.

Sorumlu Yazar/Correspondence Author: Diler Aydın E-posta/E-mail: dileraydin@gmail.com

Geliş Tarihi/Received: 25.05.2016 Kabul Tarihi/Accepted: 31.10.2016 Çevrimiçi Yayın Tarihi/Available Online Date: 22.02.2017 DOI: 10.5152/clinexphealthsci.2017.112

©Telif Hakkı 2017 Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü - Makale metnine www.clinexphealthsci.com web sayfasından ulaşılabilir

©Copyright by 2017 Journal of Marmara University Institute of Health Sciences - Available online at www.clinexphealthsci.com

mamış, Türk Ceza Kanunu'na göre 15 yaşını doldurmamış ve Çocuk Koruma Kanunu'na göre 18 yaşını doldurmamış kızların evlilikleri erken yaşta evlilik olarak kabul edilmekte ve çocuk gelin sayılmaktadır (7-9). Ruhsal ve fiziksel gelişimini daha tamamlayamadan yapılan bu evliliklerin büyük bir kısmı çocuğun kendi rızası dışında olmasından dolayı "erken ve zorla yapılan evlilikler" olarak da tanımlanmaktadır (10). Daha küçük yaşta oldukları için, çocuk gelinler özgür ve tam rıza gösterme yetisine sahip olmayan bireyler olarak kabul edilirler. Kısacası, erken yaşta evlilikler insan haklarının ve aynı zamanda çocuğa ait hakların bir ihlali olarak değerlendirilerek istismar olarak kabul edilmektedir (2-4, 11).

Dünyada 700 milyondan fazla ergenin 18 yaşından önce, özellikle de üçte birinden fazlasının (ortalama 250 milyon) 15 yaşından önce evlendiği belirtilmektedir (12, 13). Dünya'da çocuk yaşta evliliklerin dağılımı farklılıklar göstermektedir. Literatürde Dünyada %20 ile %70 arasında değişen oranlar ile görülen çocuk gelinlerin Güney Asya, Sahra-altı Afrika ve Güney Doğu Asya ülkelerinde çoğunlukla görüldüğü belirtilmektedir (11). Batı ülkelerinde erken yaşta yapılan çocuk evlilik sıklığının düşük olduğu görülürken; Afrika ülkelerinden Nijerya'da 20-49 yaş aralığında kadınların %77'sinin 18 yaşından önce evlenmiş olduğu belirtilmektedir (10, 12). Yine literatürde Orta Asya ülkelerinde de çocuk yaşta evliliklerin oranlarında artış görüldüğü belirtilmektedir (2, 14). Dünyada gelişmekte olan ülkelerde her üç kız çocuğundan biri 18 yaşından önce evlendirilmekte olup, 2020 yılına kadar 140 milyon kız çocuğunun evlendirileceği düşünülmektedir (11, 15, 16). Bu duruma yılda ortalama 14 milyon, günde ise 39.000 kız çocuğunun maruz kalacağı düşünülmektedir (15).

Ülkemizde ise Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verilerine göre 25-49 yaş arasındaki kadınların %22'sinin 18 yaş, %4'ünün de 15 yaşından önce evlendikleri belirtilmektedir (17). Türkiye'de çocuk gelin ortalama sayısının 181 bin düzeyinde olduğu tahmin edilmektedir (18).

Çocuk evliliklere neden olan faktörler bölgeden bölgeye, topluluktan topluluğa değişiklikler göstermektedir. Kız çocuklarını erken yaşta evliliğe iten nedenler arasında kültürel faktörler, ekonomik problemler, aile namusunun korunma kaygısı, evlilik öncesi cinsel birlikteliği kontrol etme, küçük yaşta evlenenlerin daha kolay kontrol edilebilmesi ve daha fazla sayıda çocuk doğurabilmeleri sayılabilir (4, 11, 19, 20). Literatürde ebeveyni okur-yazar olmayan, anadili Türkçe olmayan, eğitim düzeyi düşük, ebeveyn kaybı yaşayan, geleneksellik ve dini inanışlar, çocukluğunu kırsal bölgelerde geçirmiş olan kız çocuklarının erken yaşta evlenme riskine daha fazla maruz kaldığı bildirilmiştir (11).

Toplumda erken yaşta evlilik sorunu her iki cinsiyette görülse de, özellikle getirdiği sonuçlar nedeni ile kız çocuklarını daha olumsuz şekilde etkilemektedir. Erken yaşta evliliklerin erken yaşta cinsel ilişki, istenmeyen gebelik, erken gebelik, sık gebelik, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar gibi sağlık ile ilgili olumsuz sonuçlar yol açtığı bilinmektedir (16, 21, 22). Ayrıca erken yaşta evlilik eğitime devam edememe, sınırlı sosyal aktivite, iş fırsatlarının kaybı, şiddete maruz kalma, sosyal yalnızlık, stres/depresyon, madde kullanımı vb. durumlarla sonuçlanabilmektedir (4, 10, 23, 24).

Toplumsal bir sorun olan çocuk yaşta evlilikleri önleme, disiplinler arası işbirliğini gerektiren bir durumdur. Özellikle de sağlık profesyonelleri bu konuda önemli sorumluluk üstlenen disiplin üyeleridir. Sağlık profesyoneli olarak hemşirelerin görevleri arasında kadın sağlığını korumak ve geliştirmek ve genç nüfusu bilinçlendirmek yer

almaktadır. Özellikle Uluslararası Hemşireler Konfederasyonu'nun da (ICN) belirlediği gündem maddelerinden biri de erken yaşta yapılan evlilikler ve adolesan gebeliklerdir. Erken yaşta evliliklerin ergenlik döneminden itibaren kadın sağlığına getireceği riskleri önlemede etkili yöntem bu evliliklerin önüne geçilebilmesidir. Özellikle erken yaşta yapılan evlilikler ve getireceği riskler konusunda bireylerin ve toplumun eğitilmeleri önemlidir. Bu bilgiler doğrultusunda çalışma hemşirelerin daha öğrencilik döneminden itibaren erken evlilik ve çocuk gelinler hakkındaki görüşlerini belirlemek amacıyla planlandı.

YÖNTEMLER

Araştırmanın Türü

Araştırma Mart - Nisan 2016 tarihleri arasında tanımlayıcı ve kesitsel tipte planlandı.

Araştırmanın Yeri ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini, Bandırma ilçesinde bir üniversitenin hemşirelik bölümüne kayıtlı toplam 360 öğrenci; örneklemini ise, araştırmaya katılmaya istekli 308 öğrenci oluşturdu. Araştırmada gönüllülük esas alınmış olup, araştırmaya katılmayı kabul etmeyen öğrenciler örneklem dışı bırakıldı.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak, araştırmacılar tarafından çocuk gelinler sorununa bakışı değerlendirmeye yönelik olarak literatüre (23, 25, 26) dayanarak geliştirilen anket formu kullanıldı. Anket formu, öğrencilerin ve ailelerinin demografik özelliklerini, birinci ve ikinci derece yakınlarında 18 yaş ve altında evlendirilen kız çocuğu bulunup bulunmadığını, erken yaşta evlenmenin toplumsal bir sorun ve istismar davranışı olma durumunu, medeni kanun ve çocuk koruma kanununa göre evlenme yaşını, erken evlilik nedenlerini, olası sonuçlarını ve önerileri belirlemeye yönelik toplam 17 sorudan oluşmakta idi.

Araştırmanın yapılabilmesi için ilgili kurumdan yazılı izin ve araştırmaya katılan öğrencilerden sözlü ve yazılı onamları alındı. Araştırmanın yapılabilmesi için etik kuruldan (2016/56, 23 Mart 2016) gerekli izin alındı. Veriler, öğrencilere araştırmanın amacı açıklandıktan sonra yüz yüze görüşme yöntemi ile teorik derslerinin olduğu saatlerde veya klinik uygulamalar sırasında öğrenciye ulaşılabildiği zamanlarda toplandı.

Araştırma öncesinde dil geçerliliğini değerlendirebilmek amacı ile araştırmaya katılmayı kabul eden beş öğrenci ile ön uygulama yapıldı ve anket formu değerlendirildi. Anket formunun uygulanması ortalama 10-15 dakika sürdü.

İstatistiksel Analiz

Verilerin analizinde Statistical Package for the Social Science Programme (IBM Inc.; SPSS Statistics for Windows, Version 21.0. Armonk, NY, USA) istatistik programı kullanıldı. Araştırmada sayı ve yüzde dağılımı gibi betimsel istatistiklerin yanı sıra ki-kare testleri kullanıldı. Çalışmamızda anket sorularının iç tutarlılık katsayısı (Cronbach α) 0,88 olarak bulundu. Sonuçlar %95'lik güven aralığında, anlamlılık $p < 0,05$ düzeyinde değerlendirildi.

BULGULAR

Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yaş ortalamaları $20,68 \pm 2,12$ olup, %58,1'inin kız öğrenci olduğu belirlendi.

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerinin ve ailelerinin demografik özellikleri

Cinsiyet	n	%
Kız	179	58,1
Erkek	128	41,9
Doğum yeri		
Marmara	75	24,4
Ege	34	11,0
Akdeniz	34	11,0
İç Anadolu	32	10,4
Karadeniz	26	8,4
Güneydoğu Anadolu	52	16,9
Doğu Anadolu	55	17,9
Annenin eğitim durumu		
Okuryazar değil	51	16,6
Okuryazar	15	4,9
İlkokul	157	51,0
Ortaokul	36	11,7
Lise	39	12,7
Üniversite	10	3,2
Annenin mesleği		
Ev hanımı	270	87,7
İşçi	11	3,6
Memur	6	1,9
Serbest meslek	11	3,6
Emekli	10	3,2
Babanın eğitim durumu		
Okuryazar değil	9	2,9
Okuryazar	10	3,2
İlkokul	121	39,3
Ortaokul	62	20,1
Lise	68	22,1
Üniversite	38	12,3
Babanın mesleği		
İşsiz	10	3,2
İşçi	62	20,1
Memur	41	13,3
Emekli	84	27,3
Serbest meslek	111	36
Aile tipi		
Geniş aile	71	23,1
Çekirdek aile	233	75,6
Ayrı yaşayan	4	1,3
	308	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin %51'inin ilkokul mezunu ve %87,7'sinin ev hanımı olduğu; babaların ise %39,3'ünün ilko-

Tablo 2. Hemşirelik öğrencilerinin erken evlenme yaşı duyarlılıkları

	Evet		Hayır		p
	n	%	n	%	
Erken yaşta evlendirilmenin toplumsal sorun olarak değerlendirilmesi					
Kız	176	98,3	3	1,7	p<0,01*
Erkek	108	83,7	21	16,3	
Erken yaşta evlendirilmenin istismar davranışı olarak değerlendirilmesi					
Kız	173	96,6	6	3,4	p<0,01*
Erkek	102	79,1	27	20,9	

kul mezunu ve %27,3'ünün emekli olduğu belirlendi. Araştırmaya katılan öğrencilerin %24,4'ünün Marmara bölgesinde, %17,9'unun Doğu Anadolu ve %16,9'unun Güneydoğu Anadolu bölgesinde doğmuş olduğu görüldü. Araştırmaya katılan öğrencilerin aile yapıları değerlendirildiğinde %75,6'sının çekirdek yapıda aileye sahip olduğu belirlendi (Tablo 1). Öğrencilerin %25,6'sının birinci ve ikinci derece yakınlarında 18 yaş altında evlendirilen kız çocuğu bulunduğu belirlendi. Bu soruya güneydoğu ve doğu anadolu bölgesinde yaşayanların daha çoğunlukla evet yanıtını verdikleri belirlendi (p<0,05).

Araştırmaya katılan öğrencilerin %92,2'si erken yaşta evlendirilmenin toplumsal bir sorun olduğunu ve %89,3'ü ise bir istismar davranışı olduğunu belirtti. Özellikle kız öğrencilerin erken yaşta evlenme sorunu ile ilgili daha duyarlı oldukları belirlendi (Tablo 2).

Araştırmada öğrencilerin evlenme yaşı hakkında bilgileri değerlendirildiğinde %15,6'sının Medeni Kanuna göre evlenme yaşına doğru yanıt verdiği; %79,2'sinin ise Çocuk Koruma Kanununa göre evlenme yaşına doğru yanıt verdiği belirlendi.

Araştırmada kız çocukların erken yaşta evlendirilmesinin en önemli nedenleri sorulduğunda öğrencilerin %66,6'sı eğitimin yetersiz olmasının, %65,3'ü kültürel faktörlerin (gelenekler, vb.) ve %38,3'ü ise kız çocuklarının toplumdaki yerinin etkili olduğunu belirtti. Kız çocukların erken yaşta evlendirilmelerinin olası sonuçları değerlendirildiğinde ise %65,9'u okula devam edememe, %60,7'si şiddete maruz kalma, %65,3'ü adölesan gebelik ve %60,4'ü stres ve depresyona neden olduğunu belirtti (Tablo 3). Çocuk gelinler sorununun çözümü için öğrencilerin %67,5'i kanunlar hükmünde yasal yaptırımlar uygulanması, %65,6'sı kız çocuklarının okutulması ve %63'ü ise toplumda yaygın eğitim programlarının düzenlenmesi gerektiğini belirtti.

TARTIŞMA

İnsan hakları kapsamındaki tanımlamalara göre "bireyin özgürce ve kendi istekleri ile olması gereken evliliğin", henüz 18 yaşını doldurmadan çocuk yaşta ve ailelerin dayatması ile zorla gerçekleşmesi Dünya'da İnsan Hakları Evrensel Beyanname, Çocuk Hakları Sözleşmesi ve birçok kanun ve sözleşmelerin sonuçları ile çelişen bir durumdur. Erken yaşta ve zorla yapılan evlilikler, hem erkek hem de kız çocukları için çocuk hakları açısından bir hak ihlali olarak ifade edilmekte ve Dünyada toplumsal sorun olarak değerlendirilmektedir (5).

Tablo 3. Erken yaşta evlilik nedenleri ve olası sonuçları

	Evet		Hayır	
	n	%	n	%
Erken yaşta evlendirilmenin en önemli nedeni				
Eğitimin yetersiz olması	205	66,6	103	33,4
Kültürel faktörler	201	65,3	107	34,7
Çok eşlilik	31	10,1	277	89,9
Akrabalık durumu	53	17,2	255	82,8
Ekonomik nedenler	100	32,5	208	67,5
Kız çocuklarının toplumdaki yeri	118	38,3	190	61,7
Dini inanışlar	52	16,9	256	83,1
Ebeveyn kaybı	5	16,2	258	83,8
Erken yaşta evlendirilmenin olası sonuçları				
Şiddete maruz kalma	187	60,7	121	39,3
Adölesan gebelik durumu	201	65,3	107	34,7
Öğretim kurumlarına devam etmeme	203	65,9	105	34,1
Sosyal aktivitelerde sınırlılık	144	46,8	164	53,2
İş fırsatlarının kaybı	93	30,2	215	69,8
Boşanma ve ayrılma	140	45,5	168	54,5
Sosyal yalnızlık	128	41,6	180	58,4
Stres/depresyon	186	60,4	122	39,6
Madde kullanımı	49	15,9	259	84,1
Sık gebelik	142	46,1	166	53,9
Anne ölümleri	153	49,7	155	50,3
Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar	71	23,1	237	76,9

Günümüzde toplumun erken yaşta evlilikler ve sonuçları yönünden farkındalıklarının değerlendirildiği çok fazla sayıda çalışmaya rastlanmamaktadır. Çalışmamızda toplumun hemşirelik öğrencilerinin gözünden erken yaşta evliliğin toplumsal sorun olarak değerlendirilme durumu, nedenleri ve sonuçları değerlendirilmiştir. Araştırmada öğrencilerin %7,8'i erken yaşta evlendirilmenin toplumsal bir sorun olmadığını ve %10,7'si ise bir istismar davranışı olarak değerlendirmediklerini belirtti. Özellikle öğrencilerin cinsiyetlerine göre erken yaşta evlenme ile ilgili duyarlılık durumu değerlendirildiğinde, kız öğrencilerin bu durumu erkeklere oranla daha fazla toplumsal bir sorun ve istismar davranışı olarak gördükleri ve bu nedenle de konu ile ilgili daha duyarlı oldukları belirlendi.

Çocuk yaşta evlilikler dünyanın her yerinde görülen küresel bir sorundur (5). Günümüzde gelişmekte olan ülkelerde kadınların eğitim düzeyine ve iş yaşantısına verilen önemin artması ile evlilik yaşı gittikçe yükselme gösterse de birçok ülkede evlenme yaşı ile ilgili yasalarda farklılıklar yer almaktadır. Dünyada birçok ülkede yasal olarak 18 yaş altında yapılan evliliklere resmi olarak izin verilmemektedir (23). Ancak ülkemizde ise çocuk yaşta evlilik kavramı ve evlenme yaşı kanunlara göre farklılıklar göstermektedir. Ülkemizde kanunlar arasındaki bu farklılık erken yaş evliliklerine karşı verilen mücadeleleri engelleyen önemli bir sorundur. Çalışmamızda öğrencilerin yasalara

göre çocuk gelin olma durumu hakkında farkındalıkları değerlendirildiğinde %15,6'sı Medeni Kanuna göre; %79,2'sinin ise Çocuk Koruma Kanununa göre evlenme yaşına doğru yanıt verdikleri belirlendi. Özellikle öğrencilerin cinsiyetlere göre evlenme yaşına doğru yanıt verme durumları değerlendirildiğinde kız öğrencilerin doğru yanıtlarının fazla olması nedeni ile erkeklere göre daha duyarlı oldukları düşünülmektedir. Kamal ve ark. (25) Pakistan'daki üniversite öğrencileri ile yasal evlenme yaşını değerlendirdikleri çalışmalarında kız öğrencilerin %4,9'u, erkek öğrencilerin %17,2'si kız çocuklarının 16 yaşında evlendirilmesinin uygun olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca çalışmalarında üniversite öğrencilerinin kızlar için olmasını istedikleri evlenme yaşı sorgulandığında erkek öğrencilere göre 20,1; kız öğrencilere göre 21,9 olması gerektiği belirlenmiştir. Coşkun ve ark. (26) çalışmalarında ise üniversite öğrencilerinin %16,4'ü 18 yaşından önce zorla (aile, akraba) evlendirilen kişileri çocuk gelin olarak değerlendirmektedir. Literatürdeki çalışma sonuçları değerlendirildiğinde hemşirelik öğrencilerinin erken yaşta evlenme kavramını farklı cevaplama nedenlerinin kültürel faktörler ve özellikle bu konu hakkındaki bilgi eksikliklerinin olduğu düşünülmektedir.

Çocuk yaşta evliliklerin nedenleri bölgelere, topluluklara ve kültüre göre değişiklikler göstermektedir. Kız çocuklarını erken yaşta evliliklere iten nedenler arasında kültürel nedenler, ekonomik problemler, evlilik öncesi cinsel ilişki yaşanma olasılığını azaltma ve daha fazla sayıda çocuk doğurabilmeleri sayılabilir (4, 10, 11, 16, 19, 20, 23). Çalışmamızda da literatür bilgisi ile uyumlu olarak eğitimin yetersiz olmasının, kültürel faktörlerin (gelenekler, vb.), kız çocuklarının toplumdaki yerinin (%66,6, %65,3, %38,3) kız çocukların erken yaşta evlendirilmesinin en önemli nedenleri arasında yer aldığını belirlendi.

Çocukluk dönemi evliliklerin etkileri kız çocuklarının yaşamları boyunca devam etmekte ve onların çocuklarında ve sonraki nesillerde de toplum sağlığı açısından sorunlar oluşturabilmektedir. Erken evliliklerin sağlık ve sosyal yönden sonuçları dikkate alındığında, bu durumun önemli bir sorun olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Erken evliliklerde eğitime ara verme, adölesan gebelikler, anne ölümleri, stres/depresyon, madde kullanımı, cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, evlenme ile arkadaşlarından uzaklaşma, özgüven eksikliği, toplumsal faaliyetlerden uzaklaşma gibi birçok olumsuz sonucu ile karşılaşmaktadır (24). Nasrullah ve ark. (27) Pakistan'da 15-49 yaş aralığındaki kadınlarda yaptıkları çalışmalarında erken yaşta evliliklerin sık gözlemlendiği ve çalışmaya katılanların özellikle erken evliliklerin kadınlara getireceği riskler konusunda yetersiz bilgi sahibi oldukları belirtilmiştir. Çalışmamızda ise öğrenciler erken evliliklerin olası sonuçları olarak okula devam etmeme, şiddete maruz kalma ve adölesan gebelikler (sırasıyla %65,9, %65,7, %65,3) olarak belirtmişlerdir. Çalışma sonuçları literatür doğrultusunda değerlendirildiğinde toplumun genç nüfusunu oluşturan üniversite öğrencilerinin özellikle çalışmamızda ele aldığımız hemşirelik öğrencilerinin erken evliliklerin diğer sonuçları olarak cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlar, psikososyal sorunlar, genç anne ölümleri vb. sonuçları konusunda da bilgilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çocuk yaşta yapılan evliliklerin önlenmesinde sorunun çözümü çok boyutlu bir durum olup, nedenlere yönelik olarak bireysel, toplumsal, politik ve hukuki önlemlerin bir arada alınması bu sorunla baş etmede önemlidir. Çalışma sonuçlarımızda ise öğrenciler çocuk gelinler sorununun çözümü için kanunlar hükmünde yasal yaptırımlar uygulanmasını, kız çocuklarının okutulmasını ve toplumda yaygın eğitim programlarının düzenlenmesini önermektedirler. Coşkun ve ark. (26) sağlık alanında eğitim gören üniversite öğrencilerinin çocuk gelin-

ler konusunda duyarlılık ve farkındalıklarının artırılması amaçlanan çalışmalarında da yalnızca kadınların eğitilmesinin yeterli olmadığı, erkekler, kadınlar ve annelerin aynı ortamda birlikte eğitilmesinin gerektiği düşüncesi öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda üniversite öğrencilerine eğitimler ile toplumsal duyarlılık kazandırılması gerektiği düşünülmektedir.

Ayrıca çalışma sonuçlarında dikkat çeken önemli bir nokta da, öğrencilerin sadece %49'unun evlenme yaşı ile ilgili düzenlemelerin çocuk gelinler sorununun çözümü için önemli olduğunu belirtmiş olmalarıdır. Bu durumdan da anlaşılacağı gibi erken evliliklerin toplum tarafından normal bir durum olarak algılanması, sorunun önlenmesini engelleyen en önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma sadece Bandırma İlçesinde bir üniversitede öğrenim gören hemşirelik programı öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırma verilerinin tek bir üniversitede öğrenim gören öğrencilerden elde edilmesi araştırmanın sınırlılığını oluşturmaktadır.

SONUÇ

Bu sonuçlar doğrultusunda toplum içerisinde giderek normalleşen kız çocuklarının erken yaşta evlendirilmesi durumunun engellenmesinde toplumun her kesiminin, ailelerin, özellikle gençlerin çocuk evliliklerin sonuçları ve çözüm önerileri konusunda farkındalıklarının artırılması önem taşımaktadır. Çocuk evlilikleri ile mücadele edilmesi, geleceğin sağlıklı toplumlarını oluşturacak çocukların sağlıklarının korunması ve geliştirilmesinde önemli bir adımdır. Bu süreç hemşire, doktor, vb. sağlık profesyonelleri ile birlikte psikolog, çocuk gelişim uzmanları, sosyolog, hukukçular, sivil toplum kuruluşları, medya, aile ve devlet gibi birimler arasında multidisipliner bir birlikteliği ve çalışmayı zorunlu kılmaktadır.

Sağlık profesyonelleri erken yaş evlilikleri, bu evliliklerin getireceği riskler ve çözümleri kapsamında önemli sorumluluk üstlenen meslek üyeleridir. Sağlık bakım hizmeti sunanların geleneksel ve çağdaş rolleri doğrultusunda çocuk yaşta evliliklerin nedenleri ile sonuçlarını analiz ederek getireceği riskler konusunda bilgi sahibi olmaları ve çözümüne yönelik bakım ve sosyal destek hizmetleri içeren düzenlemeleri yapmaları ve eğitimler düzenlemeleri önem taşımaktadır. Toplumsal bir sorun olan erken yaş evlilikleri önlemede hemşireler, küçük yaşta yapılan evliliklerin getirebileceği riskler konusunda erken yaşlardan itibaren toplumdaki bireylerin eğitilmesinde ve konuya dikkat çekilmesinde roller üstlenmelidirler.

Etik Komite Onayı: Bu çalışma için etik komite onayı Balıkesir Üniversitesi Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan alınmıştır (23.03.2016, Karar No: 56).

Hasta Onamı: Yazılı hasta onamı bu çalışmaya katılan öğrencilerden alınmıştır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız.

Yazar Katkıları: Fikir - D.A.; Tasarım - D.A., B.A.; Denetleme - D.A.; Kaynaklar - D.A.; Malzemeler - D.A., B.A.; Veri Toplanması ve/veya İşlenmesi - D.A., B.A.; Analiz ve/veya Yorum - D.A., B.A.; Literatür taraması - D.A., B.A.; Yazıyı Yazan - D.A., B.A.; Eleştirel İnceleme - D.A.

Teşekkür: Yazarlar bu çalışmaya katılan tüm öğrencilere ve veri toplama aşamasında yardımcı olan üniversite yöneticilerine teşekkür ederler.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Ethics Committee Approval: Ethics committee approval was received for this study from Balıkesir University School of Medicine's Ethics Committee of Noninvasive Clinical Research (23.03.2016, Decision No: 56).

Informed Consent: Written informed consent was obtained from students who participated in this study.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author contributions: Concept - D.A.; Design - D.A., B.A.; Supervision - D.A.; Resource - D.A.; Materials - D.A., B.A.; Data Collection and/or Processing - D.A., B.A.; Analysis and/or Interpretation - D.A., B.A.; Literature Search - D.A., B.A.; Writing - D.A., B.A.; Critical Reviews - D.A.

Acknowledgements: The authors would like to thank all the students and university administrators for helping the data collection phase of this study.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared by the authors.

Financial Disclosure: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKLAR

1. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. Birinci Kısım, Madde 1-20. http://www.unicef.org/turkey/crc/_cr23c.html
2. Özcebe H, Biçer BK. Önemli bir kız çocuk ve kadın sorunu: Çocuk evlilikleri. *Türk Pediatri Arşivi* 2013; 48: 86-93. [CrossRef]
3. Çakmak D. Türkiye'de Çocuk Gelinler. www.umut.org.tr/HukukunGencleri/TamMetinlerSunular/DirenCakmak.pdf
4. Boran P, Gökçay G, Devocioğlu E, Eren T. Çocuk gelinler. *Marmara Medical Journal* 2013; 26: 58-62. [CrossRef]
5. Aydemir E. Evlilik mi Evlilik mi? Erken ve Zorla Evlilikler: Çocuk Gelinler. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu-USAK Raporları-2011*. <http://www.usak.org.tr/dosyalar/diger/bgoflciPmdxlmVsAMuEFTi0F1P4JiQ.pdf>
6. Kaynak, M. Türkiye'de 'Çocuk Gelin' Sorunu. *Nesne* 2014; 2 (3): 27-38.
7. Türk Medeni Kanunu Madde 124. Kanun Numarası: 4721. http://www.nvi.gov.tr/Files/File/Mevzuat/Nufus_Mevzuati/Kanun/pdf/turk_kanunu_medenis.pdf
8. Türk Ceza Kanunu. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>
9. Çocuk Koruma Kanunu Madde 3a. <http://www.mevzuat.gov.tr/Mevzuat-Metin/1.5.5395.pdf>
10. Mıhçıokur S, Akın A. Çocuk Yaşta, Zorla Evlilikler ve Ergen Gebelikleri. *Türkiye Klinikleri J Public Health-Special Topics* 2015; 1: 22-31.
11. Kaptanoğlu İY, Ergöçmen B. Çocuk Gelin Olmaya Giden Yol. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 2012; 15: 129-161.
12. United Nations Children's Fund, Ending Child Marriage: Progress and prospects, UNICEF, New York, 2014
13. Chaudhuri ER. Unrecognised Sexual Abuse and Exploitation of Children in Child, Early and Forced Marriage 2015. file:///C:/Users/EXPER/Downloads/child_marriage_and_csec_thematic_report_plan_international_and_ecpat.pdf
14. Loaiza E, Wong S. Marrying Too Young: End Child Marriage. New York: United Nations Population Fund 2012 (UNFPA). <https://www.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/MarryingTooYoung.pdf>
15. Davis A, Postles C, Rosa G. A girl's right to say no to marriage: Working to end child marriage and keep girls in school. *Working: Plan International*, 2013.
16. Protecting The Girl Child. http://www.equalitynow.org/sites/default/files/Protecting_the_Girl_Child.pdf
17. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara, 2013. http://www.hips.hacettepe.edu.tr/tnsa2013/data/TNSA-2013_ana_Rapor-tr.pdf
18. Göç Vakfı'nın Çocuk Hak İhlali İzleme Raporu 2012. <http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/g/o/goc-vakfi-izleme-raporu.pdf>

19. Sen S, Kavlak O. Çocuk gelinler: Erken yaş evlilikleri ve adölesan gebeliklere yaklaşım. *Aile ve Toplum Dergisi* 2011; 7: 35-44.
20. Bulut S, Gürkan A, Sevil Ü. Adölesan Gebelikler. *Aile ve Toplum Dergisi* 2008; 13: 37-44.
21. Ayyıldız T, Topan A, Öztürk Ö, Kulakçı H. Adölesan Gebeliklerin Anne ve Bebeğe Yönelik Obstetrik Sonuçlar Açısından Değerlendirilmesi. *DEUH-FED* 2015; 8: 61-6.
22. Svanemyr J, Chandra-Mouli V, Raj A, Travers E, Sundaram L. Research priorities on ending child marriage and supporting married girls. *Reprod Health* 2015; 12: 80. [\[CrossRef\]](#)
23. Yakıt E, Coşkun AM. Toplumsal Açından Çocuk Yaşta Evlilikler Gerçeği: Hemşire ve Ebenin Sorumluluğu. *HEAD* 2014; 11: 3-10.
24. Mihçioğur S, Erbaş F, Akın A. Çocuk Gelinler ve Beklenen Olumsuz Sonuçları. *Sağlık ve Toplum* 2010; 1: 3-12.
25. Kamal A, Naqvi I, Shaikh MA. Opinions on age of marriage -- perspective from university students in Islamabad and Rawalpindi. *J Pak Med Assoc* 2015; 65: 312-4.
26. Coşkun AM, Şenturan L, Çayır G, Yakıt E. Çocuk gelinler sorununa toplumsal duyarlılık geliştirme. *IJHS* 2016; 13: 1107-22. [\[CrossRef\]](#)
27. Nasrullah M, Zakar R, Zakar MZ, Abbas S, Safdar R, Shaukat M, et al. Knowledge and attitude towards child marriage practice among women married as children-a qualitative study in urban slums of Lahore, Pakistan. *BMC Public Health* 2014; 14: 1148. [\[CrossRef\]](#)